

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

проблеми вітчизняного музичного мистецтва й освіти, з якими він знайомив широкі кола суспільства. Виступаючи проти схилення перед західноєвропейським музичним мистецтвом, він підкреслював необхідність створення такої системи музичної освіти, в якій народна музична творчість займе належне місце у підготовці професіоналів – виконавців, педагогів, особливо композиторів. Заслугою Сокальського-музичного критика є глибоке розуміння значення опери М.В. Лисенка “Різдвяна ніч” як твору глибоко національного, автора якого він визнав знавцем української музики. Наукова інтуїція й глибина осягнення проблем музичної фольклористики, музичної естетики та психології сприймання музики, виявлена П. Сокальським, дозволяють

стверджувати, що його праці не втратили наукового значення й на сучасному етапі розвитку музичної науки, вимагаючи серйозної уваги дослідників.

1. Ливанова Т. *Оперная критика в России* / Т. Ливанова. – М.: Музыка, 1969.
2. *Новоросійський телеграф*. – 1886. – січень. Цит. за: *Каришева Т. Петро Сокальський. Життя і творчість* / Т. Каришева. – К.: Музична Україна, 1978. – С. 152.
3. *Одесский вестник*. – 1860. – № 20. – Цит. за: *Каришева Т. Петро Сокальський. Життя і творчість* / Т. Каришева. – К.: Музична Україна, 1978. – С. 53.
4. *Сокальський П. Одеський листок // Сокальський П. Вибрані статті та рецензії* / [Упоряд., вступна стаття та примітки Р. Кулик]. – К., 1977.
5. *Сокальський П. Что делать молодой России?* / П. Сокальський. – М., 1903.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2013

УДК 373.5:37

Андрій Терещук, докторант кафедри теорії і методики навчання технологій Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ТА ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ СТАРШОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

У статті розглядаються проблеми формування змісту технологічної підготовки учнів старшої школи з позицій прогресу науки. Аналізується науково-технічний прогрес як складне інтегроване поняття, визначено його сутність та структура, що обумовлює новий зміст технологічної освіти у загальноосвітній школі.

Ключові слова: виробництво, науково-технічний прогрес, зміст технологічної підготовки, технологічна освіта, трудова підготовка.

Лит. 13.

Андрей Терещук, докторант кафедры теории и методики обучения технологий Уманского государственного педагогического университета имени Павла Тычины

НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКИЙ ПРОГРЕСС И ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СОДЕРЖАНИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ УЧАЩИХСЯ СТАРШЕЙ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье рассматриваются проблемы формирования содержания технологической подготовки учащихся старшей школы с позиций прогресса науки. Анализируется научно-технический прогресс как сложное интегративное понятие, определены его суть и структура, которые определяют новое содержание технологического образования в общеобразовательной школе.

Ключевые слова: производство, научно-технический прогресс, содержание технологической подготовки, технологическое образование, трудовая подготовка.

Andrew Tereshchuk, Ph.D. of Theory and Methods Teaching Technologies Uman State Pedagogical University by P. Tychna

SCIENTIFIC AND TECHNICAL PROGRESS AND PROBLEMS OF FORMATION OF TECHNOLOGY TRAINING SENIOR SECONDARY SCHOOL STUDENTS

The problems for the contents of technological preparation of high school students from the position of the progress of science. Analyzes the scientific and technological progress as a complex integrative concept, defined its essence and structure that define the new content of technology education in secondary school.

Keywords: production, scientific and technological progress, the content of technological training, technical education, labor training.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність проблем пов'язаних із формуванням змісту технологічної освіти, і

зокрема, старшої загальноосвітньої школи обумовлені постійними змінами у розвитку сучасного виробництва. Як вітчизняні (В.К. Сидоренко, В.М. Мадзігон, О.М. Коберник,

В.Г. Терешук, Д.О. Тхоржевський, В.В. Юрженко) так і зарубіжні учені (П.Р. Атутов, В.Д. Симоненко, Ю.Л. Хотунцев, С.О. Кушніров та багато інших), вказують на зростаючу невідповідність між змістом виробничих, інформаційних та ін., технологій і змістом навчального матеріалу, який засвоюють учні у процесі трудової підготовки. Учені, серед причин цього явища, вказують на прогрес науки як вирішальний чинник у розвитку суспільного виробництва, постійну інтеграцію науки і засобів праці, що має змінити традиційні уявлення про технологічну освіту як галузь людської діяльності.

Отже, **метою** цієї статті є визначення і аналіз проблем формування змісту технологічної підготовки старшокласників з позицій науково-технічного прогресу.

Виклад основного матеріалу. Науково-технічний прогрес – це поступальний рух науки і техніки, еволюційний розвиток усіх елементів продуктивних сил суспільного виробництва на основі широкого пізнання та освоєння зовнішніх сил природи. Це – об'єктивна, постійно діюча закономірність розвитку матеріального виробництва, результатом якої є послідовне вдосконалення техніки, технологій та організації виробництва, підвищення його ефективності [2].

Науково-технічний прогрес як економічна категорія з'явилась у 70-х роках ХХ ст., – у тогочасній науковій літературі відображено усвідомлення зв'язку між прогресом техніки та прогресом науки. В рамках науково-технічного прогресу наука стає безпосередньою продуктивною силою, а інтелектуальний капітал в усіх його різновидах – визначальною складовою системи факторів виробництва [13, 233].

Науково-технічний прогрес визначається як обумовлене дією об'єктивних економічних законів безперервне вдосконалення усіх складових суспільного виробництва та сфери обслуговування на основі розвитку науки і техніки з метою практичного вирішення в конкретно-історичний період соціально-економічних і політичних завдань [8].

Інші дослідники визначають науково-технічний прогрес як процес системного вдосконалення елементів виробництва на основі досліджень, розробок та їх освоєння з метою підвищення соціально-економічної ефективності відтворення [10, 13].

П.Г. Козиревський інтерпретує дану категорію як загальну назву тісно пов'язаних процесів розвитку науки і техніки [3, 8].

І.Г. Ковтун звертає увагу на перетворення технічного прогресу в науково-технічний, для якого характерне посилення ролі наукової праці і

перетворення в безпосередню продуктивну силу. Науково-технічний прогрес – це безперервний процес вдосконалення всіх матеріально-речових елементів виробництва і методів їх організації, що ґрунтується на пізнанні законів розвитку природи і суспільства і забезпечує підвищення продуктивної суспільної праці [4, 10].

Науково-технічний прогрес є комплексним, синтетичним поняттям, оскільки характеризується складною структурою. Так, Л.С. Бляхман у складі цієї категорії пропонує розрізняти фундаментальні дослідження; прикладні дослідження; технічні розробки (дослідно-конструкторські, технологічні, проектні та організаційні) і дослідне виробництво; первісне освоєння нововведень (технічне й економічне); поширення нововведень [1]. З точки зору формування змісту технологічної підготовки, в наведеному переліку складових структури, характерна лінійна послідовність, і відповідно певна односторонність причинного зв'язку, що виявляється в обумовленості наступної складової попередньою. Тому, І.Г. Царенко доречно доповнює зазначену вище структуру "...зворотними зв'язками, які зумовлюють вплив наступних складових на попередні. Так, конкретні умови освоєння, розповсюдження та використання нововведень певною мірою визначають напрямки фундаментальних і прикладних досліджень" [13, 234]. З урахуванням наявності зворотних зв'язків можна зробити висновок, що в контексті змісту освіти, науково-технічний прогрес, виробництво, сучасна техніка і технології – усі ці поняття є тотожними до наукових досліджень, пов'язані у першу чергу з дослідною та пошуковою роботою.

Також, варто підкреслити, що аналіз наведених вище визначень приводить до висновку, що ключовим поняттям науково-технічного прогресу є вдосконалення практично усіх елементів виробництва, що ґрунтується на основі відповідних наукових досліджень.

Треба відзначити, що саме поняття "науково-технічний прогрес" утворилося внаслідок науково-виробничої інтеграції, сутність якого поглиблюється у зв'язку з подальшим взаємопроникненням науки і техніки (виробництва). Причому така інтеграція (науки і техніки) має власні історичні етапи розвитку.

Як уже відзначалось, наука завжди була рушійною силою розвитку продуктивних сил суспільства, проте характер зв'язку науки і виробництва був різним на різних етапах його розвитку. Наприклад, Б. Кедров визначає три форми взаємодії науки і техніки, які на нашу думку, являють собою в найбільш загальному формулюванні еволюційні форми взаємозв'язків між наукою і виробництвом [6]:

- перша форма, що припадає на XVII – XVIII ст., коли наука відставала від техніки, йшла вслід за нею, лише пояснюючи природу явищ, які вже знайшли застосування на виробництві. Тут наука ще не відокремилася від виробництва, а процес накопичення знань – від безпосереднього процесу праці;

- друга форма, за якої наука хоч і активно наближувалась до потреб техніки, вирішуючи виробничі завдання паралельно з їх реалізацією на практиці, все ж характеризувалась певним відмежуванням від безпосередньої праці;

- в умовах третьої форми не наука орієнтується на техніку, а техніка – на науку, наука розвивається випереджальними темпами відносно динаміки розвитку виробництва.

Стосовно останньої форми слід зауважити, що економічно й технологічно розвинені країни світу (США, Японія, Німеччина, Великобританія та ін.) мають найбільш тісний зв'язок між наукою і виробництвом, що виявляється у тому, що між науково-технічним відкриттям і його втіленням у серійне виробництво проходить мінімальний проміжок часу.

Інші дослідники пропонують розрізняти етапи розвитку науково-технічного прогресу, які також мають безпосереднє відношення до поглиблення інтеграції науки і виробництва. Так, початковий етап науково-технічного прогресу припадає на мануфактурне виробництво XVI – XVIII ст. До цього виробництво повільно розвивалося еволюційним шляхом за рахунок накопичення емпіричного досвіду. Науковий і технічний прогрес були відносно відособлені [13].

Другий етап пов'язаний з виникненням машинного виробництва наприкінці XVIII ст., що відкрило нові можливості для технологічного застосування науки. На цьому етапі наука і виробництво стимулювали прискорений розвиток одне одного.

Третій етап науково-технічного прогресу полягає у розгортанні науково-технічної революції та характеризується широким застосуванням досягнень науки і техніки не лише у промисловості, а й в інших галузях економіки – сільському господарстві, транспорті, зв'язку, сфері послуг [8].

Причому І.Г. Царенко підкреслює, що сучасний етап докорінної ринкової трансформації економічних відносин в суспільстві, також необхідно розглядати як етап формування нової якості науково-виробничих зв'язків [13, 233].

Підсумовуючи розгляд питання про науково-технічний прогрес, треба відзначити, що основною закономірністю розвитку науки і техніки є поглиблення їх інтеграції, взаємопроникнення. Аналіз відповідної наукової літератури засвідчує,

що у процесі науково-технічного прогресу, поряд з наукою і технікою (виробництвом) з'являється його якісно нова складова – інтеграційна компонента, коли тлумачення самого поняття “виробництво” необхідно розглядати не лише з точки зору створення певних речей, а як прояв науки, її поступ і розвиток.

З вище наведеного, очевидним є висновок, що стосовно змісту технологічної підготовки, важливо не стільки (або не лише) орієнтувати учнів на вивчення нагромаджених наукою знань, як формувати у них уміння оволодівати способами науково-дослідного пошуку.

Розглянемо більш докладно проблему подолання розриву між змістом трудової підготовки (виробничого, профільного навчання) у старшій школі і розвитком сучасного виробництва.

Учені (Б.Е. Гельбурт, М.І. Ковальський, І.С. Фіганов, Є.А. Мілерян, С.М. Шабалов, Д.О. Тхоржевський та інші) у своїх публікаціях і дослідженнях обговорювали формування змісту виробничого навчання, намагаючись вдосконалити підготовку учнів старшої загальноосвітньої школи та професійно-технічних закладів, яка мала б відповідати стрімкому розвитку виробництва.

Аналіз змісту навчальних програм з професійної освіти для загальноосвітніх закладів та відповідної наукової літератури, дають змогу зробити наступні висновки.

По-перше, недоліком будь-якої навчальної програми з трудового навчання є те, “...що в ній, як правило, передбачено лише мінімум знань, необхідних для практичного виконання певних трудових операцій” [11, 176]. Вивчення будь-якої професії (чи профілю, що об'єднує декілька професій), ґрунтується на мінімумі знань й умінь, які засвоюють учні. На цей мінімум розраховується відповідна кількість навчального часу. Очевидно, що враховувати розвиток виробництва, і прилучати учнів до практичного засвоєння прогресивних технологій чи реальних технологічних нововведень, за таких умов досить складно.

У змісті навчальних програм окремо відводилось місце для реалізації продуктивної праці учнів. Трудова (навчально-виробнича) практика, яка була передбачена змістом навчальних програм, як правило проводилась лише у вигляді “ремісничих” робіт у школі, і практично з відривом від технологій базового підприємства. Така практика була пов'язана з ремонтними чи іншими примітивними роботами за певним профілем, а не з виготовленням серійної продукції. Ремонт, за звичай, здійснювався ручним інструментом, отож вести мову про сучасні виробничі технології годі й говорити.

По-друге, поширеною була (та й сьогодні залишається, якщо переглянути зміст навчальних програм за останнє десятиріччя) думка про актуальність щодо використання у змісті шкільних програм ручної обробки матеріалів, попри науково-технічне вдосконалення виробництва. Показовим тут є відоме висловлювання С.М. Шабалова: "...навіть при найвищому рівні механізації шкільні майстерні все ж відставатимуть від сучасної вищої фабрично-заводської техніки. І було б неправильно вимагати оснащення шкільних майстерень новітньою технікою... Вища сучасна техніка не може бути продуктивно використана в шкільних майстернях" [11]. Якщо звернути увагу на акцент продуктивного використання сучасної техніки, то рефреном цьому виступає думка професора Д.О. Тхоржевського, який з одного боку констатував неможливість практичного впровадження продуктивної праці старшокласників в умовах виробництва, але з іншого спирався на "продуктивну працю" як своєрідний ("можливий" – дослівно за Д.О. Тхоржевським) критерій формування змісту освіти як трудового так і професійного навчання [Там само, 173].

По-третє, зміст технологічної підготовки, який ґрунтується на одній із систем трудового навчання, негативно впливає на розвиток учнів, і що особливо актуально для старшої школи, їх здатність до самостійного мислення та самовизначення. Серед причин цього є те, що системи трудового навчання (предметно-операційна, операційно-комплексна у старшій школі) по суті є відображенням виробничого процесу, що дозволяє розв'язувати лише одне із загальноосвітніх завдань – політехнічне навчання, натомість решта завдань, як от: створення умов для творчої діяльності учнів, вивчення загально-технічних понять, профорієнтаційна робота – залишались другорядними. В результаті учитель орієнтувався (й сьогодні цим керується) лише на практичну роботу, і така однобічність в трудовій підготовці за словами Д.О. Тхоржевського перетворювалась на "ремісництво". Творчий розвиток учнів за словами ученого був обмежений "...пакедом інструкцій, який одержував учень перед виконанням практичної роботи..." [7, 24].

Зміст трудової (технологічної) підготовки учнів, який спрямований на підготовку випускника школи з "виконавчими функціями робітника", не відображає соціального замовлення, звужує дидактичну цінність технологічної освіти, не відповідає сучасним тенденціям розвитку технологій і, нарешті, знижує престиж самого предмету.

Вище згадані системи можуть бути реалізовані

лише на рівні одного-двох технологічних профілів з вивчення обробки конструкційних матеріалів, однак з точки зору всього предмету, і технологічної освіти в цілому не відповідають вимогам сьогодення.

У трудовій (допрофесійній, професійній) підготовці учнів старшої школи особливо складно подолати розрив між змістом навчального матеріалу і розвитком науки (техніки), забезпечити у цьому руслі практичну підготовку. Зупинимось на цьому докладніше.

Незважаючи на достатньо велику розробленість критеріїв і принципів відбору навчального матеріалу (Б.Е. Гельбурт, М.І. Ковальський та багато інших), нерозв'язаною залишилась проблема обґрунтування трудових процесів і відповідних умінь і навичок, які по суті залишились віддаленими від реальних умов сучасного виробництва. Ще раз підкреслимо: процес формування умінь і навичок, який ґрунтувався на відповідних системах трудового навчання, не відповідає сучасному розвитку виробництва. По суті аналіз систем трудового навчання, дає змогу констатувати, що осучаснення змісту технологічної підготовки учнів як в основній так і старшій школі потребує *постійної зміни* дидактичних систем, що відповідно потребує постійного вдосконалення чи оновлення змісту навчальних програм з технологічної освіти. У зв'язку з означеною проблемою, ще раз дозволимо собі навести міркування та висновки Д.О. Тхоржевського, які й сьогодні не втратили своєї актуальності для технологічної підготовки старшокласників. Учений проаналізував виробничу діяльність слюсарів-інструментальників, – ремонтників, – складальників і на цій основі прийшов до невідповідності змісту тогочасних навчальних програм вимогам сучасного виробництва. Так, учений зауважує: "...діюча у системі профтехосвіти навчальна програма передбачає оволодіння такими прийомами, як рубання широких поверхонь, різання ножівкою профільного прокату". Далі учений робить висновок: "... учням доводиться виконувати штучні завдання і оволодівати навичками, які не знаходять застосування в умовах сучасного виробництва" [12, 6].

Подолати розрив між навчальним змістом і розвитком виробництва намагались через певні рекомендації, суть яких зводилась до того, що пропонувалося вносити зміни у діючу програму. Так, у змісті пояснювальної записки, однієї з найбільш поширених навчальних програм (опублікованих у комплекті навчальної документації з профтехосвіти), можна знайти наступну методичну рекомендацію. "У зв'язку з

технічним прогресом і вдосконаленням виробництва програми спеціальної технології і виробничого навчання необхідно *систематично доповнювати* навчальним матеріалом про нове обладнання, більш сучасні технологічні процеси і передові методи праці, які почали впроваджуватися у вітчизняну і зарубіжну практику виробництва після видання цих програм, вилучати з них вивчення застарілих технологічних процесів і обладнання, застарілу термінологію і стандарти, замінюючи їх на нові. Ці зміни можуть бути внесені у програми в межах годин, відведених навчальним планом на вивчення даного предмету, після схвалення їх методичними комісіями і затвердження керівництвом училища” [5, 4].

Отже, по суті, укладачі програми пропонують навчальним закладам самостійно корегувати і частково конструювати зміст технологічної освіти, оскільки процес створення, апробації і видання навчальної програми в часі не встигає за розвитком технологій і виробництва в цілому. Проведені опитування та чисельні бесіди з керівниками МНВК, професійно-технічних та загальноосвітніх закладів, які надавали старшокласникам певну професію, переконують, що таких змін – у вигляді “систематичних доповнень” – у зміст програм практично не вносились, принаймні за останнє десятиріччя, з причин відсутності нового обладнання чи серйозного оновлення технології виготовлення типового виробу. Також серед основних причин, практики професійної освіти, вказують на відсутність фундаментальних теоретико-методичних розробок з питань науково-технічного оновлення виробництва. Адже якщо з’ясувати сутність певного нововведення і доповнити ним зміст практичної роботи, з’являється необхідність його теоретичного обґрунтування, розкриття його сутності на рівні узагальнених природничих, загальнотехнічних процесів, явищ тощо.

Інший шлях подолання розриву між змістом технологічної освіти і розвитком технологій – ознайомлення учнів з теоретичними відомостями про оновлення виробництва. У зміст програм з професійної освіти для загальноосвітньої школи вводились окремі теми, на зразок “Короткі відомості з прогресивної технології...” для відповідних професій (малювача, столяра, тесляра тощо) [9, 2]. Аналіз цього матеріалу показує, що вказані “короткі відомості” мають узагальнений, теоретичний смисл, який не пов’язаний із змістом практичних робіт, що запропоновані програмою. Крім того з деяких професій досить складно вказати на прогресивні технології, оскільки зміст роботи ґрунтується на важкій фізичній праці. Наприклад, у змісті підготовки будівельного

штукатур, для 10-го класу, стосовно прогресивних технологій відзначається: “Вимоги науково-технічного прогресу до підвищення якості будівництва...”, натомість таких конкретних вимог у змісті програми не знаходимо. В 11-му класі у змісті цієї ж теми відзначено: “...значення бригадних форм організації і стимуляції праці...” і далі стисло розкрито бригадний порядок в будівництві. Однак, загальновідомо, що іншої форми організації праці й не було, – бригада є швидше загальноновизнаною, традиційною ніж прогресивною [Там само, 11 – 17].

Висновки. Можна наводити й інші приклади, однак очевидним є висновок, що наповнити зміст практичної підготовки робітника відомостями чи операціями, які б відповідали розвитку сучасних технологій досить складно – програми розраховані на підготовку робітників до фізичної праці, і переважно, ручним інструментом, тоді як розвиток виробництва, збільшує частку інтелектуальної праці, яка пов’язана з операціями налагодження, прогнозування і керування виробництвом на основі інформаційних технологій.

Підсумовуючи аналіз понять пов’язаних з науково-технічним прогресом та відповідні труднощі формування змісту технологічної освіти учнів старшої загальноосвітньої школи, можна зробити ще один висновок. Пріоритетами технологічної освіти мають бути не лише техніко-технологічні знання і уміння, вивчення певних техніко-технологічних процесів тощо, а розвиток старшокласника в умовах технологічно насиченого середовища, формування у нього здатності до самонавчання та самовизначення. Частина змісту технологічної освіти, яка відповідає за інтелектуальний розвиток учнів, формування у них предметної проектно-технологічної та ключової інформаційно-комунікаційної компетентностей, має бути визначальною у порівнянні з “ремісничою” частиною де учні засвоюють лише певний варіант виробничої технології чи технічного процесу.

1. Бляхман Л.С. Экономика научно-технического прогресса. / Бляхман Л.С. – М.: Высш. школа, 1979. – 220 с.

2. Долинский В.П. Основные направления научно-технического прогресса / Долинский В.П. – К.: Урожай, 1991. – 168 с.

3. Козиревский П.Л. Научно-технический прогресс в сельском хозяйстве. / Козиревский П.Л. – М.: Экономика, 1977. – 189 с.

4. Ковтун И.Г. Научно-технический прогресс в сельском хозяйстве. / Ковтун И.Г. – К.: Политиздат Украины, 1979. – 125 с.

5. Комплект учебной документации для подготовки в профессионально-технических учебных

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

заведеннях столярів (строительных); плотников // Шифр 4–10-С. – М.: “Высшая школа”, 1982. – 87 с.

6. Кедров Б.М. О развитии науки в связи с техникой. / Кедров Б. – М., 1971. – 132 с.

7. Методика трудового обучения с практикумом / Д.А. Тхоржевский, А.И. Бугаев, Б. И. Бухалов и др.: Под ред. Д.А. Тхоржевского. – М.: Просвещение, 1987. – 447 с.

8. Научно-технический прогресс: вопросы и ответы. – К.: Политиздат Украины, 1988. – 244 с.

9. Программы средней общеобразовательной школы. Профессиональное обучение, 10–11 классы / За ред. Т.С. Дагаева. – М.: “Просвещение”, 1987. – 63 с.

10. Социально-экономическое положение Украины в 1992 г. // БИКИ. – 1992. – № 51. – 436 с.

11. Тхоржевський Д.О. Методика трудового та професійного навчання. Частина I. Теорія трудового навчання//4-е видання, перероблене і доповнене. – К.: РННЦ “ДІНІТ”, 2000 – 248 с.

12. Тхоржевський Д.О. Система трудового навчання/За ред. М.О. Жиделева. – К.: “Радянська школа”, 1975. – 199 с.

13. Царенко І.Г. Економічні відносини системи “наука-виробництво” в період перехідної економіки / Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 6, Т. 2. – С. 232–236. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchnu_ekon/2009_6_2/232-236.pdf.

Стаття надійшла до редакції 05.03.2013

УДК 338.48 (075.8)

Любов Малик, кандидат економічних наук, доцент
Національного лісотехнічного університету України, докторант

**ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ТА ШЛЯХИ
РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В КОНТЕКСТІ НОВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті висвітлено аспекти туристичної діяльності, розвитку туристичної галузі, та використання новітніх педагогічних технологій в управлінні туристичної діяльності менеджерами туризму.

Ключові слова: туризм, подорожі, ресурси, туристична привабливість, підготовка фахівців туризму, новітні технології, управління туризмом.

Літ. 12.

Любовь Малик, кандидат экономических наук, доцент
Национального лесотехнического университета Украины, докторант

**ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ И ПУТИ
РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ В КОНТЕКСТЕ НОВЕЙШИХ ТЕХНОЛОГИЙ**

В статье освещены аспекты туристической деятельности, развития туристической отрасли, и использование новейших педагогических технологий в управлении туристической деятельности менеджерами туризма.

Ключевые слова: туризм, путешествия, ресурсы, туристическая привлекательность, подготовка специалистов туризма, новейшие технологии, управления туризмом.

Lubov Malyk, Ph.D. (Economics) Docent National Forestry University of Ukraine

**EFFECTIVENESS OF MANAGEMENT OF TOURISM ACTIVITY AND
THE WAYS OF DEVELOPMENT OF TOURISM SERVICES IN THE CONTEXT
OF NEW TECHNOLOGIES**

In the article highlighted aspects of tourism activity, development of tourism branch and using of new pedagogical technologies in the management of tourism activity by tourism managers.

Keywords: tourism, travel, resources, tourism attractiveness, tourism professionals' training, new technologies, tourism management.

Актуальність проблеми. Кожне туристичне підприємство прагне до одержання можливо більшого доходу від своєї діяльності, намагається не лише продати свої послуги за вигідно високою ціною, але і скоротити свої витрати на надання туристичних послуг.

Забезпечення ефективного функціонування підприємства туристичної індустрії, вимагає економічно грамотного управління цією

діяльністю, що багато в чому визначається умінням аналізувати. За допомогою аналізу вивчаються тенденції розвитку, глибоко і системно досліджуються фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовуються плани та управлінські рішення, здійснюється контроль за їхнім виконанням, виявляються резерви підвищення ефективності надання послуг, оцінюються результати діяльності, виробляється маркетингова стратегія розвитку, зазначає Л.П. Дядечко [4].